

Zemē aprakta bīstamība

Diemžēl, nodrošinot savas ikdienas vajadzības, cilvēki saražo ne vien sadzīves, bet arī videi bīstamus atkritumus, kuru pārstrāde daudzos gadījumos nav atrisināta vai pat iespējama. Tāpēc liela to daļa tiek noguldīta zemes dziļēs. Arī Latvijā savulaik izveidotas vairākas bīstamo atkritumu īslaicīgās uzglabāšanas novietnes (BĀIN), no kurām tālāk krājumi ceļo vai nu uz citām valstīm, vai gulst vienīgajā valstī esošajā bīstamo atkritumu galējās noglabāšanas poligonā, kas atrodas Dobeles novada Zebrenes pagastā.

Bīstamos atkritumus savāc kampaņveidīgi

Saskaņā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) informāciju atbilstoši spēkā esošajam "Atkritumu apsaimniekošanas likumam" par bīstamiem atkritumiem tiek klasificēti tie, kuriem piemīt viena vai vairākas īpašības, kas padara tos bīstamus cilvēku dzīvībai un veselībai, videi, kā arī personu mantai. Latvijā par šādu atkritumu apsaimniekošanas organizēšanu un koordinēšanu ir atbildīga valsts. Kā bīstamie atkritumi tiek klasificēti, piemēram, baterijas un akumulatori, eļļas un to filtri, būvgruži, lakas, krāsas, līmes un citi, un ir aizliegts šādus atkritumus sajaukt ar sadzīves vai ražošanas atkritumiem, tāpat tie jānoglabā speciāli šim nolūkam iekārtotajā poligonā.

Bīstamie atkritumi uz savākšanas punktiem no māsaimniecībām būtu jānogādā pašiem. Ražošanas uzņēmumiem parasti ir noslēgti līgumi par to savākšanu. Tiesa, Latvijā šī sistēma pilnībā vēl nav izveidota, jo iedzīvotājiem šķirošanas laukumos ir iespējams nodot tikai atsevišķu veidu sadzīvē radušos videi kaitīgo preču atkritumus, piemēram, baterijas, būvgružus un elektropreces. VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (LVĢMC) uzdevums ir nodrošināt bīstamo atkritumu drošu apsaimniekošanu.

Iedzīvotāji dažādās kampaņās tiek aicināti būt apzinīgiem un bīstamos atkritumus nodot konkrētās vietās, piemēram, medicīnas atkritumus, teiksim,

zāles, kam beidzies derīguma termiņš, – aptiekās, vecās baterijas – speciāli tām domātajos konteineros, kas atrodas gan daudzos lielveikalos, gan iestādēs, nolietoto elektropreču savākšanu lielākoties veic uzņēmumi, kas nodrošina atkritumu apsaimniekošanu mūsu dzīvesvietā, un tamlīdzīgi. Protams, jautājums par to, cik daudzi no mums šīs iespējas izmanto, paliek atklāts. Tāpat kā tas, kur šis vākums nonāk pēc tam, kad esam apzinīgi to nogādājuši tam domātajā vietā.

Šķēpi par to, kura mājoklim līdzās atradīsies kaut vai tikai BĀIN, tikuši lauzti visos laikos. Protams, speciālisti apgalvo, ka viss ir ļoti droši un pārdomāti, tomēr tajā pašā laikā pētījumu rezultāti liecina, ka bekhās, kas aug šādu vietu tuvumā, nedaudz, tomēr pārsniegts pieļaujamais kancerogēno un citu ķīmisko vielu daudzums, tāpēc satraukums nav bez pamata.

Uzskata, ka sistēma darbojas

VARAM gan uzskata, ka bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēma valstī ir izveidota un darbojas optimāli, jo valstī ir iekārtas šādu atkritumu apstrādei, neitralizācijai, kā arī to sadedzināšanai un apglabāšanai. Atsevišķi atkritumu veidi, kuru pārstrāde Latvijā nav iespējama, tiek nogādāti pārstrādei citās Eiropas Savienības valstīs.

Rūpniecībā un ražošanā radīto bīstamo atkritumu apsaimniekošanas atļaujas ir ietvertas attiecīgajiem atkritumu radītājiem izsniegtajās atļaujās A vai B kategorijas piesārņojošās darbības veikšanai. VARAM komentē: "Protams, ja valstī attīstīsies jaunas rūpniecības nozares, kuras ir saistītas ar bīstamo atkritumu rašanos, arī valstī izveidotajai bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmai būs jāpielāgojas. Valstī ir radītas iespējas iedzīvotājiem dalīti nodot sadzīvē radītos bīstamos atkritumus – to dalītās savākšanas laukumos, bateriju un mazās elektronikas savākšanas kastēs veikalos. Izveidotā atkritumu apsaimniekošanas sistēma arī pilnībā nodrošina ar "Covid-19" inficēto slimnieku atkritumu apsaimniekošanu ārstniecības iestādēs. Tāpat arī ļoti pozitīvi vērtējama Farmaceitu biedrības realizētā iniciatīva par izlietoto zāļu pie-

BĪSTAMIE ATKRITUMI

No citiem sadzīves atkritumiem noteikti jāatšķiro šādi atkritumi:

Avots: "BAO"

ņemšanu aptiekās. VARAM ieskatā, iespējas sadzīves bīstamo atkritumu dalītai savākšanai palielināsies, tā kā pašvaldībām un to atkritumu apsaimniekotājiem līdz 2024. gada 31. decembrim būs jāizveido sistēma sadzīvē radušos bīstamo atkritumu dalītai savākšanai."

Glabā mēnešiem un ved prom

Viens no vadošajiem uzņēmumiem Latvijā, kas nodrošina pilna spektra atkritumu savākšanas, transportēšanas, apsaimniekošanas un pārstrādes servisu valstī, ir akciju sabiedrība "BAO". Tās pārziņā atrodas vairāki bīstamo atkritumu pārstrādes vai pagaidu uzglabāšanas novietņu kompleksi visā Latvijas teritorijā. Gardenes bīstamo atkritumu pagaidu uzglabāšanas novietne tika izveidota valstij piederošā objektā, ko pārņēma no padomju armijas. "BAO" pārdošanas direktors Normunds Reiniks uzskata, ka ar savu darbu, ieguldītajām tehnoloģijām un drošības risinājumiem uzņēmums panācis, ka šobrīd Gardenes novietnē ir augstākais drošības līmenis. To apliecina arī regulāri kontrolējošo dienestu pozitīvie atzinumi.

Tomēr apkaimes iedzīvotāji joprojām uztraucas par objekta ietekmi uz apkārtējo vidi. "Ievērojām visu nepieciešamo likumdošanu – gan Latvijas, gan arī ES regulu –, lai novērstu jebkādu nelabvēlīgu ietekmi uz vidi. Šeit nonāk atkritumi no visas Latvijas. Tie ir dažāda veida, piemēram, piesārņota grunts, laboratorijas ķīmikālijas, organiskie un neorganiskie atkritumi, absorbenti, piesārņota tara. Atkritumi novietnē atrodas dažādu laika periodu, aptuveni no 1 mēneša līdz 1,5 gadam. Šajā laikā ar tiem tiek veiktas visas profesionāli un tīras vides saglabāšanai nepieciešamās darbības (attīrīšana, pārpaikošana, pārsūknešana utt.). Pēc atkritumu sagatavošanas vai pirmapstrādes tie tiek eksportēti uz gala pārstrādes uzņēmumiem vai nodoti citiem atkritumu apsaimniekotājiem,"

procesus izskaidro N. Reiniks. Bīstamo atkritumu apjoma pieaugums vai samazinājums gan esot komercnoslēpums, kas nav publiskojams. Uzzinām tikai, ka atkritumus no Latvijas eksportē arī uz Igauniju un Vāciju.

Iespējamā jauda daudz lielāka

LVĢMC Informācijas analīzes daļas ķīmisko vielu un bīstamo atkritumu nodaļas vecākais eksperts Vladislavs Bejskis nesaskata potenciālās problēmas, ko bīstamo atkritumu noglabāšanas poligona "Zebrene" apkaimē esošo lauksaimniecības zemju apsaimniekotājiem tas, iespējams, varētu radīt nākotnē. Viņš skaidro, ka bīstamo atkritumu apglabāšanas poligona izveidei 2001. gadā veica ietekmes uz vidi novērtējumu un par vispiemērotāko tika atzīta tieši šī teritorija Zebrenes pagastā, starp galvenajiem izvēles argumentiem minot labvēlīgus izvēlētas vietas ģeoloģiskos apstākļus.

Pavisam poligonā kopš tā ekspluatācijas sākuma apglabātas 6125 tonnas bīstamo atkritumu, bet kopumā poligona noslodze ir zema, salīdzinot ar plānoto. Plānotā jauda ir līdz 9000 tonnu atkritumu gadā. "Objekta ekspluatācijas sākumā lielāko apglabāto atkritumu apjomu veidoja iepriekš uzkrātie atkritumi, tai skaitā iepriekšējos gados sadedzināto bīstamo atkritumu pelni un izdedži, kas tika uzglabāti līdz poligona darbības sākumam. 2015. gadā ievesto samērā lielo apjomu veidoja atkritumi, kas radās piesārņotas vietas sanācijas projekta īstenošanas laikā," paskaidro V. Bejskis. Pašlaik poligona aizpildījums esot aptuveni 5%. Sākotnēji poligona aizpildīšana bija plānota 20 gadu laikā, tāpat aptuveni līdz 2030. gadam, taču, ņemot vērā līdzšinējo apglabāšanas intensitāti, poligonā atkritumus varēs pieņemt apglabāšanai vēl vismaz 20 gadus.

Raugās, lai neizskalojas

Zebrenē noglabāto atkritumu izcelsme ir dažāda, piemēram,

rūpniecība, atkritumu pārstrāde, būvju demontāža, piesārņotu vietu sanācija. "Tipiski atkritumi, kas tiek nogādāti Zebrenes poligonā, ir ar zemu organisko vielu saturu un satur smagos metālus. Piegādātajiem atkritumiem tiek veiktas analīzes, lai noteiktu to atbilstību poligonam izsniegtai darbības atļaujai, kas limitē bīstamo vielu sastāvu. Atkritumi pirms nogādāšanas poligonā tiek apstrādāti – visbiežāk stabilizēti ar cementu, lai pēc iespējas samazinātu piesārņojošo vielu izskalošanos," eksperts skaidro.

Lai bīstamie atkritumi ne-nonāktu apkārtējā vidē, ir izveidota krātuve, kas nodrošina izolāciju starp krātuves pamatni un minerālo grunti, infiltrāta savākšanas sistēmu un tā tālāk. Poligonā apglabāto atkritumu organiskais saturs ir zems, līdz ar to praktiski nenotiek sadalīšanās process. Atkritumos esošās bīstamās vielas, piemēram, smagie metāli, dabā nesadalās. Apglabātie atkritumi ir stabilizēti, lai pēc iespējas novērstu tajos esošo bīstamo vielu izskalošanos. Tie tiek pārklāti ar grunts slāni, kā arī ar ūdens necaurlaidīgu pārklājumu, lai novērstu nokrišņu filtrāciju caur atkritumu slāni. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas darbojas visu poligona ekspluatācijas laiku. Šāda tipa poligoni pēc to piepildīšanas un slēgšanas tiek pārklāti ar speciālu noslēdzošo slāni, kas sastāv no ūdens necaurlaidīga materiāla slāņiem, kā arī īpašas formas grunts un auglīgas augsnes slāņa, kas turpmāk nodrošina nokrišņu ūdens novadīšanu, lai tas nenonāk saskarsmē ar apglabātiem atkritumiem, paskaidro "Zebrenes" speciālisti.

Materiāls tapis ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu. Par publikāciju saturu atbild SIA „Kurzemes Vārds” un reģionālās izdevniecības